

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ

УДК 331.18.878

Ю. В. ВЕЛИКИЙ

Європейський університет, Миколаївська філія

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

Розглядається стан інноваційної діяльності підприємств в Україні. Пропонуються заходи з удосконалення інноваційної діяльності підприємств.

The condition of innovational activity in Ukraine is examined. The actions for improving the innovational activity of enterprises are offered.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, фінансування, інноваційна модель.

Для виходу України з економічної кризи необхідно обрати тип розвитку економіки, який забезпечить її існування та зростання у майбутньому. Таким типом розвитку є інноваційний. За умов кризи у країні стало очевидним, що розвиток економіки країни залежить від рівня інноваційної діяльності кожного підприємства. Впровадження інновацій є головним чинником успіху підприємств та, як наслідок, розвитку країни в цілому.

Машинобудування розглядається як «локомотив» економіки, успішна діяльність якого визначає ефективність функціонування супутніх йому комплексів та галузей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням інноваційної діяльності у промисловості приділено значну увагу в працях Л.І. Федулової, В.П. Александрової, Ю.М. Бажала, М.С. Данько, І.С. Кузнєцова [1], С.М. Ілляшенко [2] та ін. Проте проблемам інноваційного розвитку підприємств машинобудівного комплексу надається недостатньо значення, що і зумовило вибір теми.

Метою статті є дослідження стану інноваційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вичерпання чинників екстенсивного економічного розвитку обумовлює постійне посилення уваги до пошуку нових факторів прискорення економічної динаміки. Тому запровадження в Україні інноваційної моделі економічного зростання з політичної мети перетворюється на об'єктивну необхідність, альтернативою якій є занепад національної економіки, втрата економічного і національного суверенітету.

Головну роль у підвищенні інноваційної активності машинобудівних підприємств відіграє вибір і реалізація відповідної стратегії інноваційного розвитку підприємства особливо за умов економічної кризи. Формування інноваційної моделі розвитку підприємства має особливості.

По-перше, в інноваційній зоні під впливом машинобудівних підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, відбуваються процеси децентралізації у великих компаніях. Внаслідок цього, великі структури стають гнучкішими у сфері інноваційного виробництва. Реорганізація великих об'єднань веде до інтеграції великого, середнього і малого бізнесу, що сприяє повнішому використанню переваг великого і дрібного виробництва для інноваційного розвитку.

По-друге, на підставі інноваційної моделі реорганізації економіки відбуваються зміни у стратегії управління місцевих органів влади: створення нових робочих місць у наукомісткій сфері на базі інноваційних підприємств; підтримка машинобудівних підприємств, які втілюють інновації і розширюють виробництво; фінансування інноваційних витрат, пов'язаних з економічним ризиком. Як наслідок, у місцевому господарстві формується фінансово-економічний механізм ефективного функціонування інноваційних підприємств.

По-третє, інноваційне середовище призводить до появи мережі інноваційних фірм, розвиває співпрацю між підприємцями всередині держави і за кордоном на ґрунті структурної перебудови виробництва.

Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні визначається як кризовий. В основному інноваційну діяльність вітчизняних підприємств стримують такі чинники, як відсутність фінансування, високі кредитні ставки, недостатність інформації про ринки збуту, слабка зацікавленість виробників у впровадженні нових розробок, а також нестача коштів для розроблення та впровадження нововведень.

В Україні основні перешкоди інноваційному розвитку пов'язуються з відсутністю:

- реальних механізмів об'єднання наявних ресурсів, їх концентрації на найбільш значних та перспективних напрямках розвитку;
- механізму стимулювання приватних компаній до збільшення фінансування здійснюваних і розробок;
- чіткої інноваційної політики, спрямованої на вирішення конкретних економічних проблем.

Економічна теорія визнає позитивну залежність між витратами на інноваційну діяльність

підприємства та його економічним зростанням. Простежити цю залежність доцільно на макрорівні. Наскільки значним є вплив інновацій на економічний розвиток та чи відрізняється він у різних країнах розглянемо на найбільш розвинених країнах світу.

У першому наближенні еквівалентом економічного росту країни є обсяг валового внутрішнього продукту за рік. Для кількісного вираження інновацій використовується показник витрат з бюджету на дослідження і розробки за аналогічний період. Розглянемо співвідношення між загальним обсягом витрат з бюджету провідних держав на інновації та об'ємом валового внутрішнього продукту за один рік в Україні й провідних країнах.

Середнє зважене значення витрат із бюджету на інновації у провідних державах складає 2,37% від обсягу ВВП країни. Коефіцієнт кореляції між витратами з державного бюджету на інновації та валовим внутрішнім продуктом країн наближається до одиниці, що вказує на наявність значного позитивного взаємозв'язку.

В Україні у 1990 р. стаття витрат державного бюджету на науку та науково-технічний розвиток становила 3,1% внутрішнього валового продукту. Відповідно до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» держава зобов'язана виділяти на ці потреби не менше 1,7% внутрішнього валового продукту через систему базового та програмно-цільового фінансування. Причому частка видатків на інноваційну діяльність повинна зростати. Однак, вимоги цього закону із року в рік порушуються, державне фінансування погіршується і становить 0,87% ВВП (2008 р.).

Кількісне вираження взаємозв'язку між витратами на інноваційну діяльність і доходами від інноваційної діяльності має базуватися на врахуванні впливу лагу. Визначення лагу необхідно, оскільки дохід від інноваційної діяльності не можна отримати одразу після вкладання коштів.

Моделі розподілених лагів можуть описувати процеси у випадку, якщо забезпечена відносна економічна стабільність умов, в яких ці процеси реалізуються. Тому для визначення лагу інноваційної діяльності в Україні розглянутий період 2000–2008 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Показники інноваційної діяльності в машинобудівному комплексі України, млн грн.

Рік	Дохід від інноваційної діяльності	Втрати на інноваційну діяльність	Втрати на науково-технічні роботи
2000	9875,6	536,2	652
2001	10871,3	786,3	943,6
2002	11587,2	1033,7	1318,6
2003	12990,2	1175,8	1261
2004	12148,3	1173,4	1554,1
2005	10365,4	1757,2	2046,3
2006	12605,7	1971,4	2432,5
2007	12882,1	3013,5	2611,7
2008	18001,4	3059,8	3597,4

Визначення часового лагу інноваційної діяльності здійснюється знаходженням найбільшого значення коефіцієнта кореляції між витратами на інноваційну діяльність і науково-технічні роботи та отриманим доходом.

Значення коефіцієнта кореляції між витратами на інноваційну діяльність і науково-технічні роботи та отриманим доходом в Україні залежно від часового лагу в роках наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Залежність коефіцієнта кореляції від часового лагу

Лаг у роках	Доходи та витрати на інноваційну діяльність	Доходи та витрати на науково-технічні роботи
1	0,877	0,707
2	0,675	0,735
3	0,701	0,644
4	0,586	0,725
5	0,579	0,711

Найбільша величина коефіцієнта кореляції визначає значення часового лагу в роках, якій відповідає найбільш тісному зв'язку між показниками.

Для машинобудування часовий лаг між доходами і витратами на інноваційну діяльність складатиме від одного до трьох років. Більша віддача спостерігається через рік після вкладання коштів. Часовий лаг між доходами від інноваційної діяльності та витратами на науково-технічні роботи складає чотири роки. Більша

віддача спостерігається через два роки після вкладання коштів. Отриманий результат вказує на те, що витрати інноваційних ресурсів в машинобудівному комплексі здійснюються на підтримання існуючого виробництва.

Головною метою розвитку інноваційної діяльності є наявність фінансових ресурсів. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств в Україні наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Структура фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу в Україні, млн грн. %

Джерела коштів	Роки					
	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Власні	1399,3/79,6	1654,0/83,9	2141,8/71,1	2148,4/70,3	3501,4/77,3	5045,4/87,7
Державного бюджету	7,7/0,4	55,8/2,8	45,5/1,5	93,0/3,0	63,4/1,4	28,1/0,5
Вітчизняних інвесторів	49,4/2,8	34,9/1,8	58,7/1,9	112,0/3,7	10,6/0,2	79,6/1,4
Іноземних інвесторів	133,1/7,6	58,6/3,0	264,1/8,8	130,0/4,2	112,4/2,5	157,9/2,7
Кредитні	-	118,9/6,0	380,2/12,6	551,1/18,0	806,4/17,8	.
Місцевих бюджетів	1,8/0,1	2,6/0,1	2,6/0,1	3,07/0,1	1,5/0,0	14,9/0,3
Позабюджетних фондів	-	23,6/1,2	6,3/0,2	0,5/0,0	0,6/0,0	-
Інші	165,8/9,5	23,49/1,2	114,7/3,8	21,7/0,7	38,6/0,8	425,7/7,4
Загалом	1757,1/100	1971,4/100	3013,9/100	3059,8/100	4534,6/100	5751,6/100

Виходячи зі структури фінансового забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств слід зазначити, що держава не приділяє цьому питанню уваги. Основним джерелом, яке забезпечує збільшення обсягу фінансових ресурсів інноваційної діяльності, є власні кошти підприємств, чого явно недостатньо.

Власні фінансові ресурси машинобудівних підприємств України складають основу в системі інноваційних процесів. Цих коштів недостатньо, особливо для реалізації радикальних, довготермінових інноваційних проектів.

Кошти на інноваційну діяльність, які надаються місцевими бюджетами та позабюджетними фондами, є незначними і не мають впливу на загальний розвиток інноваційної діяльності, що свідчить про низький рівень впливу місцевої влади на інноваційну діяльність підприємств.

У провідних країнах світу бюджетні кошти є основним джерелом фінансування інноваційної діяльності і вони лімітуються у законодавчому порядку.

Особливий дефіцит в Україні становлять стратегічні інвестори (промислові компанії), які зацікавлені в розвитку високотехнологічного виробництва і впровадженні передових форм організації виробництва, у розширенні експортного потенціалу країни. Важливим показником результативності вкладання фінансових коштів є обсяги інноваційної продукції (табл. 4) [3].

Таблиця 4

Обсяг реалізованої інноваційної продукції машинобудівними підприємствами України, млрд грн. %

Джерела коштів	Роки						
	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Принципово нової інноваційної продукції	3,81 31,4	-	5,75 45,6	5,64 43,8	9,54 50,8	10,76 43,0	-
Експортної інноваційної продукції	3,02 24,9	3,16 30,5	4,42 35,1	4,78 37,1	7,98 42,5	12,50 50	12,8 41,4
Загалом інноваційної продукції	12,15 6,65	10,36 4,91	12,61 5,49	12,88 4,45	18,78 4,89	25,0 5,34	30,89 5,6
Загалом промислової продукції	182,72	210,84	229,63	289,12	400,76	468,56	551,73

Частка реалізованої принципово нової інноваційної продукції у загальному обсязі інноваційної продукції невинно зростає. За шість років частка принципово нової інноваційної продукції збільшилась у 1,37 рази. Частка експортноорієнтованої інноваційної продукції за той самий період збільшилась у 2,01 рази

та у 2008 році сягла 50%, що підтверджує експортноорієнтований характер машинобудування України. Такі данні свідчать про поліпшення менеджменту, підвищення конкурентоспроможності та розширення асортименту інноваційної продукції машинобудівного комплексу на світовому ринку.

Частка усієї інноваційної продукції в Україні у складі продукції машинобудування змінюється, що означає ускладнення умов забезпечення підприємствами інноваційності своєї продукції.

Зростання обсягу фінансування інноваційної діяльності підприємств, переважно за рахунок власних коштів, визначається позитивною динамікою зростання обсягу відвантаженої інноваційної продукції, що є свідченням ефективного використання цих коштів.

Висновки. За умов світової кризи економічне зростання машинобудівних підприємств може бути досягнуте на інноваційній основі шляхом використання сучасних науково-технічних розробок.

Завданням державної політики є стимулювання інноваційного розвитку підприємств, виконання якого призведе до поживлення економіки галузі.

Для активізації інноваційної діяльності в машинобудівному комплексі пропонується вживати наступні заходи: розробити і впровадити механізм надання пільг інноваційне активним підприємствам; здійснити середньострокове та довгострокове кредитування зі знижкою ставки інноваційної діяльності підприємств; звільнити від оподаткування ту частину прибутку, яка спрямовується підприємствами до інноваційних фондів.

Формування механізму забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств України повинно здійснюватись в комплексі національної інноваційної системи створення високотехнологічних виробництв і промислового освоєння результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Література

1. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [Л. І. Федулова, В. П. Александрова, Ю. М. Бажал, М. С. Данька, І. С. Кузнецова]. – К. : Основа, 2005. – 550 с.
2. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : [монографія] / Ілляшенко С. М. – Суми : Університетська книга, 2007. – 273 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні, 2008 : [стат. зб. / відп. за вик. І.В. Калачева] ; Державний комітет статистики України. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2009. – 362 с.

Надійшла 02.03.2011

УДК 316.643.2

М. І. ВОЛОБУЄВ

Київський національний торговельно-економічний університет

ЗНАЧУЩІСТЬ ЦІННОСТЕЙ ЛЮДИНИ

Розглянута необхідність визначення значущості цінності для респондентів, а не тільки кількості виборів в групі. Визначені актуальності груп цінностей для студентів університету.

Considered necessity of determination of meaningfulness of value for respondentiv, but not only amount of elections in a group. Certain actuality of groups of values for the students of university.

Ключові слова: цінності, ціннісне управління, кількість виборів, значущість цінності.

Постановка проблеми. Проблема цінностей і ціннісних орієнтацій протягом тривалого часу є предметом вивчення низки наук про людину й суспільство, зокрема філософії, соціології, психології та педагогіки. Все більше уваги приділяє цьому питанню в останні роки й менеджмент. Адже визначення цінностей працівників може бути безцінною інформацією для менеджера під час формування кадрової політики підприємства, в тому числі програми стимулювання. Практичні менеджери звернули увагу, що застосування на практиці методу ціннісного управління не тільки допомагає заощадити кошти на матеріальному стимулюванні, але й суттєво впливає на поліпшення морально-психологічної атмосфери на робочому місці та підвищує лояльність персоналу до свого підприємства [9, 10].

Як свідчать результати досліджень психологів та соціологів, на розвиток і формування цінностей людини впливають чинники зовнішнього і внутрішнього середовищ. До зовнішнього відносяться, наприклад, елементи мікросередовища (групи, референтні групи) і макросередовища (соціальні ролі, засоби мас-медіа, соціальні інститути). До внутрішніх факторів можна віднести особливості темпераменту, задатки, здатності, рівень розвитку самосвідомості й вік [6].

Аналіз останніх досліджень. В сучасних дослідженнях, зокрема, в роботах Б.С. Братуся, Г.Є. Залеського, Е.І. Головахи, Г.Л. Будинайте, С.С. Бубнової Т.В. Корнилової та ін. [1, 2, 4, 7, 11], цінності розглядаються як складна ієрархічна система, що займає важливе місце в структурі особистості та світоглядних структур свідомості, виконуючи функції регулятора активності людини. Система стійких ціннісних орієнтацій особистості є показником того, що можна чекати від індивіда.